

GIJZENIJ-EPKE, Adriana
Netherlands Documentation Project
Dutch
RG-50.570*0017

Adriana Katharina Epke werd geboren in Zaandam op 20 april 1928. Ze groeide op in het centrum van Amsterdam. Binnen Amsterdam is ze heel vaak verhuisd. In het interview beschrijf ze zeer uiteenlopende gebeurtenissen die ze als kind waarnam of meemaakte. Ze vertelt onder ander over het wegvoeren van joodse families, de ontruiming van de Joodse Invalide en de Februaristaking op het Waterlooplein. Tevens noemt ze een incident bij een banketbakkerij waarbij een joodse vrouw het woord Auschwitz noemde. Ze vertelt verder over de ontsnapping van haar vader uit een kamp, over een Duitse soldaat die bij hun thuis kwam en over onderduikers. Ze beschrijft de oorlog veelal door de ogen van een kind. [*Mevrouw maakt op sommige momenten gedurende het interview een verwarde indruk*]

Box 1, Tape 1

[01:] 00:16:05 – [01:] 09:26:09
00:25 – 09:57

Adriana Gijzenij Epke verklaart hoe het kan dat ze in Zaandam is geboren; vertelt over haar ouders die voor Bruynzeel op een schip werkten en ook woonden; beschrijft het grote gezin waar uit ze kwam; geeft aan dat ze het als gezin arm hadden; beschrijft het werk van haar vader en legt uit hoe hij in dit werk terecht was gekomen; vertelt dat ze in Kattenburg [Amsterdam] in een echte volkswijk gingen wonen; beschrijft het moment waarop ze als baby van negen maanden uit het raam viel; geeft aan dat het gezin heel vaak in Amsterdam verhuisde; vertelt dat haar vader sloper werd en min of meer voor zich zelf begon; geeft aan in de Jodenbuurten gewoond te hebben; vertelt dat het gezin zich altijd verbonden voelde met de joden; vertelt dat ze op veel verschillende scholen zat.

[01:] 09:26:10 – [01:] 19:04:14
09:58 – 19:59

Adriana Gijzenij Epke vertelt dat ze goed met joden kon opschieten; geeft aan dat er onderscheid was tussen arbeiders en de middenstand; vertelt dat haar moeder voor een joodse vrouw werkzaam was als schoonmaakster; verklaart dat ze als kind heel goed kon waarnemen en dingen kon voelen; vertelt over joodse vluchtelingen uit Duitsland die voor de oorlog bij hen in de buurt kwamen wonen; vertelt dat er geen vijandigheid was tegenover de Duitse joden; vertelt over de laatste jaren voor de oorlog; beschrijft de Duitse inval en noemt de vliegtuigen en bommen die vielen; beschrijft hoe haar moeder hen huilend wakker maakte; vertelt hoe haar vader aan het begin van de oorlog zijn werk moest doen voor de Bevolkingsdienst; vertelt dat ze granaatscherven verzamelde; beschrijft het moment waarop ze Duitse soldaten zag aanlopen die er vanuit kinderogen gewoon leuk uitzagen; legt uit dat ze het woord vijand niet kon begrijpen.

[01:] 19:04:15 – [01:] 28:41:01
20:00 – 29:59

Adriana Gijzenij Epke vertelt dat er veel om haar heen veranderde na 10 mei 1940; vertelt over vaders van vriendjes en vriendinnetjes die NSB'er bleken; geeft aan niet meer zo onbevangen te durven spreken; vertelt hoe ze met de NSB kinderen bleef spelen tot een zeker moment; vertelt hoe kinderen bij de Hitlerjeugd [*Jeugdstorm*] betrokken werden; vertelt dat ze een meisje na de bevrijding in radeloze toestand terugzag; geeft aan dat er in de arme wijken weinig joden woonachtig waren; vertelt over een joods uitziende bontwerker, de heer **Petten**, waarvan de zoon een oogje op haar had; denkt dat haar moeder bij de Duitse inval heel hard moest huilen vanwege de verantwoording die ze had voor zoveel kinderen; beschrijft een meisje, **Lenie [Lena] Plas**, die prachtig, dik haar had, waarvan Adriana vermoedt dat ze joods was; noemt dik haar kenmerkend voor joden; geeft aan dat er voor kinderen weinig veranderde.

[01:] 28:41:02 – [01:] 38:17:07
30:00 – 40:00

Adriana Gijzenij Epke legt uit hoe ze vaak dingen aan het waarnemen was; geeft aan dat ze mensen schichtig zag worden; beschrijft de arrestatie in '41 van een aantal joodse families op de Oude Schans; vertelt over schreeuwende Duitse soldaten en huilende mensen; vertelt over de ernstige gesprekken die ze hoorde tussen haar moeder en vrouwen in een wasserij op het Rapenburg; vertelt dat deze vrouwen huilden en denkt achteraf dat deze vrouwen brieven kregen uit Duitsland; beschrijft de verslagen houding van de joden die ze gearresteerd zag worden op de Oude Schans; vertelt over de grijs geüniformeerde Duitse soldaten; beschrijft de auto waarin de joden werden afgevoerd.

[01:] 38:17:08 – [01:] 47:54:06
40:01 – 50:00

Adriana Gijzenij Epke vertelt hoe ze als kind nergens houvast aan had; vertelt dat ze tussen joden, Chinezen, Italianen en negers in de Bloedstraat woonde; vertelt over de negers en de Chinezen in Amsterdam; geeft aan hier met joodse kinderen op school te hebben gezeten; vertelt over de plotselinge verdwijning van een joods meisje, **Marjolee**, uit de Raadhuisstraat; geeft aan als kind de gebeurtenissen wel te registreren maar de betekenis ervan niet van te kennen; vertelt dat ze kwamen te wonen tegenover de Joodse Invalide; noemt de zelfmoorden die gepleegd werden doordat mensen uit het raam sprongen; geeft aan dat veel joden vrijwillig weg gingen; beschrijft haar herinneringen aan de Joodse Invalide.

[01:] 47:54:07 – [01:] 57:28:10
50:01 – 59:59

Adriana Gijzenij Epke vertelt hoe ze het gillen hoorde van mensen die zelfmoord pleegden; vertelt hoe deze mensen 's ochtends van de straat werden gehaald; beschrijft hoe de inwoners van de Joodse Invalide op een middag werden opgehaald; geeft aan dat er daarna meisjes kwamen wonen die in verwachting waren van Duitsers; beschrijft waar ze stond en wat ze

precies zag van de ontruiming van de Joodse Invalide; vertelt hoe mensen op brancards en in rolstoelen naar buiten werden gebracht en in ambulancewagens werden gestopt; geeft aan dat haar vader als sloper, nog gesloopt heeft voor de Joodse Invalide; beschrijft een grote razzia in '42 op het Waterlooplein; vertelt over de Februaristaking van 25 februari; geeft een beschrijving van het Waterlooplein; beschrijft hoe havenarbeiders op het Waterlooplein in gevecht gingen met Duitse en Hollandse politieagenten; noemt de term 'hij is nat'.

[01:] 57:28:11 – [02:] 02:29:24
01:00:00 – 01:05:14

Adriana Gijzenij Epke beschrijft hoe havenarbeiders op het Waterlooplein in gevecht gingen met Duitse en Nederlandse politieagenten; noemt de term 'hij is nat'; beschrijft hoe mensen in een rij stonden en een overval wagen in moesten.

Box 1, Tape 2

[03:] 00:01:24 – [03:] 09:33:14
00:12 – 10:01

Adriana Gijzenij Epke beschrijft rijen met, 'stoere', Nederlandse mannen op het Waterlooplein, waarvan ze denkt dat het havenarbeiders waren; geeft aan dat ze aan de hand van het uiterlijk kon zien of iemand joods was; geeft aan dat joden vaak mooie ogen en mooi haar hadden; vertelt dat ze mensen heeft zien vluchten tijdens de gevechten naar de Mozes en Aäronkerk; beschrijft de chaos op het plein; geeft, met moeite, een beschrijving van de vrachtwagens waar de mannen in moesten; vertelt hoe ze zelf ook wegvluchtte; vindt dat haar wonderlijke dingen overkomen, waarbij ze als voorbeeld haar getuige zijn op de hoek van de Weesperstraat noemt, dit was een plek waar ze later kwam te wonen; legt uit welke route ze naar huis aflegde; beschrijft een beeld van een straat met winkeltjes waar het altijd lekker rook; geeft aan vaker incidenten te hebben meegemaakt.

[03:] 09:33:15 – [03:] 19:08:22
10:02 – 20:00

Adriana Gijzenij Epke vertelt dat ze brieven of pakjes naar de Hollandse Schouwburg moest brengen; beschrijft wat ze bracht en vertelt hoe het er bij de Hollandse Schouwburg uit zag en hoe het er aan toe ging; vertelt over de binnenplaats; geeft aan dat ze had geleerd om haar mond te houden; beschrijft een incident in de Jodenbreestraat bij een banketbakkerij waarbij een joodse vrouw, het woord 'Auschwitz' zou hebben gezegd; beschrijft de situatie waarin ze dit gehoord heeft; geeft aan daarvoor nog nooit dat woord gehoord te hebben; zegt zelf toen ook een Jodenster op gehad te hebben, hoewel ze zich niet kan herinneren waarom ze dit deed; vertelt over de geluidloze auto's van de Duitsers waardoor niemand ze hoorden aankomen; vertelt over Duitse soldaten die mensen ophaalden die in de rij voor een winkel stonden te wachten op de Nieuwmarkt.

[03:] 19:08:23 – [03:] 28:45:15
20:01– 30:01

Adriana Gijzenij Epke geeft nu aan waarom ze waarschijnlijk een Jodenster droeg als niet- jood; geeft aan in de Koningstraat gewoond te hebben; vertelt over een tante die met een Oostenrijker getrouwd was; vertelt over hekken bij de Nieuwmarkt en borden met Duitse teksten waarop stond dat het voor joden verboden was; geeft aan dat de handel stil kwam te liggen; vertelt hoe ze vanaf het huis van haar tante mannen bij een koffiehuis schichtig naar binnen zag glippen; vertelt over het politiebureau bij het Jonas Daniel Meijerplein waarvan de Nederlandse politiemannen samenwerkten met de Duitsers; vertelt hoe haar vader werd opgepakt voor poging tot diefstal; geeft aan dat hij na kamp Vught en kamp Amersfoort eind '44 is ontsnapt; beschrijft hoe zijn ontsnapping verliep.

[03:] 28:45:16 – [03:] 38:21:17
30:02 – 40:01

Adriana Gijzenij Epke beschrijft hoe haar vader zich kon verbergen bij onraad; vertelt hoe ze bij de Nieuwe Achtergracht en de Weesperstraat zag hoe er door gewapende Nazi's joden verzameld werden [*raakt geëmotioneerd*]; vertelt dat ze zag hoe de joden werden afgevoerd; geeft aan dat ze stiekem keek; vertelt hoe ze een Duitse soldaat bij hun binnenliet; geeft aan dat de foto van een Duitse oom Rudi de aandacht van de Duitser trok; vertelt over de lotgevallen van oom Rudi; is van mening dat de Duitser hen misschien had willen arresteren maar dit naliet vanwege het contact met oom Rudi die Rijksduitser was.

[03:] 38:21:18 – [03:] 47:59:05
40:02 – 50:02

Adriana Gijzenij Epke vertelt hoe haar vader zich snel had verstopt; is van mening dat het **aus der Funten** was; geeft aan 's nachts gehoord te hebben dat trams de joden ophaalden; weet geen namen meer uit haar hoofd maar geeft aan dat ze deze opgeschreven heeft; geeft aan dat ze door de emoties niet alles meer weet terug te halen; noemt een vriendinnetje, **Stella Prinselaar**; noemt een vriendinnetje, **Taska Sarriese**, die afkomstig was uit een circusfamilie; heeft het over een slangenmens, **King Kong** en een schoonheidskoningin uit België; vertelt een onsamenhangend verhaal over mensen die ze kende en in een circus werkzaam waren.

[03:] 47:59:06 – [03:] 57:37:23
50:03 – 01:00:05

Adriana Gijzenij Epke geeft meer details van haar bezoek aan de Hollandse Schouwburg waarbij ze meerdere beelden in haar hoofd ziet [*de informatie wordt steeds onsamenhangender*]; vertelt over onderduikers die in de spertijd bij hen aan de deur kwamen; vertelt over een ondergedoken vrouw die gedurende de oorlog van een tweeling beviel; vertelt hoe haar ouders spullen voor onderduikers bewaarden; weet verder nauwelijks iets over ondergedoken vrouw die van een tweeling beviel; beschrijft de terugkeer van enkele joden uit de Weesperstraat; vertelt over een beroemde **Tom Manders**; vertelt over de diamantbeurs; vertelt dat ze wel eens mannen naar het zuiden bracht.

[03:] 57:37:24 – [04:] 05:08.10
01:00:06 – 01:07:55

Adriana Gijzenij Epke vertelt dat er gedeserteerde, huilende Duitsers bij hen aan de deur stonden; vertelt hoe ze deze Duitsers zonder schroom naar de Amstel brachten; vertelt over overleden onderduikers die in de kerk werden neergelegd; vertelt hoe en wat ze nu precies wist over de tweeling op Nieuwe Achtergracht 49; geeft aan dit van horen zeggen te hebben; vertelt hoe de bevrijders met tanks vanaf het Amstelstation kwamen aangereden; geeft aan nog wel uren te kunnen vertellen; vertelt over 1946 als er een etenskar op het Waterlooplein staat, net als voor de oorlog het geval was; vertelt over iemand die ze na de oorlog zag met een tatoeage; haalt het beeld weer terug van de banketbakkerij waar ze Auschwitz hoorde voelen; meent dat het in de herfst van 1941 was, toen volgens haar de Jodenster al was ingevoerd [*dit klopt niet, dit was pas in de zomer van 1942*]; bevestigt nogmaals dat ze daadwerkelijk het woord Auschwitz heeft gehoord.